

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету ветеринарної медицини
_____ **Олександр ВАЛЬЧУК**
« _____ » _____ 2026р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри біоморфології
хребетних ім. акад. В. Г. Касьяненка
Протокол № 11 від 13.05.2026р.
Завідувач кафедри
_____ **Олег МЕЛЬНИК**

”РОЗГЛЯНУТО ”
Гарант ОП
к. вет. н., доцент
_____ **Володимир МЕЛЬНИК**

ПОГОДЖЕНО
Голова біоетичної комісії НУБіП України
_____ **Олег МЕЛЬНИК**

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

АНАТОМІЯ ТВАРИН
(термін навчання 4 роки 10 місяців)

Галузь знань Н сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина
Спеціальність Нб ветеринарна медицина
Освітня програма «Ветеринарна медицина»
Факультет Ветеринарної медицини
Розробники: Мельник Олег Петрович, завідувач кафедри, доктор ветеринарних наук, професор; Стегней Микола Михайлович кандидат ветеринарних наук, доцент.

Київ – 2026р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
“ ___ ” _____ 2026р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
АНАТОМІЯ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН
(термін навчання 4 роки 10 місяців)

Галузь знань: Н – сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність: Н6 – ветеринарна медицина

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники:

завідувач кафедри, доктор ветеринарних наук, професор Мельник Олег
Петрович;

доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент Стегней Микола Михайлович;

Київ – 2026р.

Опис навчальної дисципліни

Анатомія тварин

(назва)

Опис навчальної дисципліни. Анатомія тварин є фундаментальною дисципліною в підготовці фахівців ветеринарної медицини. Знання цієї дисципліни дають можливість студентам зрозуміти будову тваринного організму на різних рівнях його структурної організації і розвитку. Анатомія свійських тварин вивчає форму органів та їх зовнішню і внутрішню будову, структури якої видимі неозброєним оком.

Курс “Анатомія тварин” читається у 1 і 2 семестрах і включає такі види педагогічної роботи – лекції, лабораторні заняття, самостійну роботу, навчальні практики та різні форми перевірки знань студентів – рейтинговий контроль, колоквиуми, заліки, іспит.

Вивчення анатомії базується на філософії діалектичного матеріалізму і сучасних досягнень біологічної науки, і ставить за мету, поряд з набуттям конкретних знань про будову тіла, і матеріалістичного світогляду. Будову тваринного організму вивчають у трьох основних аспектах: а) у дорослому стані; б) у процесі індивідуального розвитку, тобто в онтогенезі; в) у процесі історичного розвитку не окремого організму, а окремих видів і навіть класів тварин, тобто у філогенезі.

Галузь знань, спеціальність, освітня-програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	_____ <i>магістр</i> _____ (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Спеціальність	_____ <i>211 ветеринарна медицина</i> _____ (шифр і назва)	
Освітня програма	<i>ветеринарна медицина</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
	скорочений термін навчання	
Вид	Обов'язкова	Обов'язкова
Загальна кількість годин	240	
Кількість кредитів ECTS	8	
Кількість змістових модулів		
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-- (назва)	
Форма контролю	<i>залік, екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної форми здобуття вищої освіти		
	скорочений термін навчання	
Курс (рік підготовки)	1	
Семестр	1, 2	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття	90 год.	
Самостійна робота	120 год.	
Індивідуальні завдання	- год.	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	_____ <i>5, 3 год.</i> _____	

1. Мета та завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета Сформувати у студентів факультету ветеринарної медицини уяву про організм, як єдине ціле. Його будова визначається у взаємозв'язку органів, їх апаратів і систем, а також взаємообумовленість будови і функції на фоні розвитку в онто- та філогенезі. Адже, вивчення анатомії методом препарування анатомічних препаратів свійських тварин виробляє у студентів вміння знаходити окремі органи та їх частини, як при патологічних розтинах тварин, що загинули, так і на живих тварин при проведенні діагностичних і лікувальних маніпуляцій і хірургічних втручань.

Курс “Анатомія тварин” читається у 1 і 2 семестрах і включає такі види педагогічної роботи – лекції, лабораторні заняття, самостійну роботу, навчальні практики та різні форми перевірки знань студентів – рейтинговий контроль, колоквиуми, заліки, іспит.

Вивчення анатомії базується на філософії діалектичного матеріалізму і сучасних досягнень біологічної науки, і ставить за мету, поряд з набуттям конкретних знань про будову тіла, і матеріалістичного світогляду.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної галузі та професії.

ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.

СК2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

СК3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності.

СК11. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

програмні результати навчання

ПРН1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.

ПРН3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

Компетенції Першого дня

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з

благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.

2. Розуміти методи наукових досліджень, внесок фундаментальних і прикладних досліджень у науку та реалізацію принципу 3Rs (Replacement, Reduction, Refinement - Заміна, Скорочення, Удосконалення).

29. Правильно застосовувати принципи та оцінювати протоколи з біозахисту.

30. Належним чином виконувати асептичні процедури.

34. Проводити розтин трупів тварин всіх поширених видів, включаючи відбір зразків, відправку їх на дослідження та оформлення звітності.

35. Проводити перед забійний огляд тварин, що використовують у харчових цілях, звертаючи увагу на аспекти благополуччя, записувати спостереження, відбирати зразки тканин після забою, зберігати і транспортувати їх для проведення досліджень.

1. Програма та структура навчальної дисципліни (скорочений термін навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма							
	тижн і	усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Тема 1. Вступ до дисципліни. Скелет як пасивна частина локомоторного апарату. Осьовий скелет. Загальні закономірності будови і розвитку осьового скелета, поділ його на відділи.		2	2					
Тема 2. Техніка безпеки на лабораторних заняттях в умовах кафедри анатомії. Анатомічні терміни. Будова хребця.		2		2				2
Тема 3. Будова грудного відділу хребта.		2				2		2
Тема 4. Будова поперекового, крижового та хвостового відділів скелета.		2				2		2
Тема 5. Будова скелета шії.		2				2		2
Тема 6. Загальна характеристика скелету кінцівок. Теорії походження кінцівок.		2	2					
Тема 7. Будова потиличної та клиноподібної кісток черепа.		2				2		2
Тема 8. Вискова кістка свійських тварин. Лобова, тім'яна, міжтім'яна та решітчаста кістки.		2				2		2
Тема 9. Піднебінна, крилоподібна, нижньощелепна кістки, леміш та під'язиковий скелет.		2				2		2

Різдева, вилична слізна, раковинні та верхньощелепна кістки.						
Тема 10. Кістки поясу грудної і тазової кінцівок.	2			2		1
Тема 11. З'єднання кісток скелета, їх морфологічна і функціональна характеристика.	2	2				
Тема 12. Кістки стилоподію грудної і тазової кінцівок.	2			2		
Тема 13. Кістки зейгоподію і автоподію грудної кінцівки.	2			2		
Тема 14. Кістки зейгоподію і автоподію тазової кінцівки.	2			2		
Тема 15. Характеристика з'єднань. З'єднання осьового скелета. З'єднання кісток грудної і тазової кінцівок.	2		2			
Разом за змістовним модулем 1.	45	6	4	20		15
Тема 1. Вступ до розділу міологія. Соматичні і вісцеральні скелетні м'язи.	2	2				
Тема 2. М'язи поясу грудної кінцівки.	2			2		2
Тема 3. М'язи грудної стінки (респіраторні).	2			2		2
Тема 4. Дорсальні м'язи хребта. Вентральні м'язи хребта.	2			2		2
Тема 5. М'язи черевної стінки. Пахвинний канал. М'язи голови (жувальні та мімічні).	2			2		3
Тема 6. Загальна характеристика будови шкіри.	2	2				
Тема 7. М'язи плечового, ліктювого суглобів.	2			2		2
Тема 8. М'язи зап'ясткового та суглобів пальців.	2			2		2
Тема 9. М'язи кульшового і колінного суглобів.	2			2		2
Тема 10. М'язи заплеснового та суглобів пальців.	2			2		2
Тема 11. Будова шкіри та залозисті її похідні.	2		2			4
Тема 12. Рогові похідні шкіри	2		2			
Разом за змістовним модулем 1.	45	4	4	16		21
Тема 1. Вступ до розділу «Спланхнологія». Загальна	2	2				

характеристика систем органів, що вивчається в розділі. Характеристика травної трубки в світлі онто- та філогенезу						
Тема 2. Головна кишка свійських тварин. Стінки ротової порожнини та її залози. Органи власне ротової порожнини (губи рота, щоки, ясна, зуби, тверде і м'яке піднебіння, слинні залози).	2			2		2
Тема 3. Головна кишка свійських тварин. Язик та під'язиковий простір. М'язи язика, під'язикового скелета та міжщелепного простору. Глотка свійських тварин.	2			2		2
Тема 4. Передня кишка свійських тварин.	2			2		2
Тема 5. Середня кишка свійських тварин. Печінка та підшлункова залоза.	2			2		2
Тема 6. Органи дихання в світлі їх розвитку і функції	2	2				
Тема 7. Задня кишка свійських тварин.	2			2		2
Тема 8. Органи дихання свійських тварин. Носова порожнина та система приносових пазух. Будова гортані свійських тварин. Трахея, бронхи та легені свійських тварин.	2			2		2
Тема 9. Органи сечовиділення	2			2		2
Тема 10. Органи розмноження самців свійських тварин.	2			2		2
Тема 11. Органи сечовиділення у світлі філо- та онтогенезу.	2	2				2
Тема 12. Органи розмноження самок свійських тварин.	2			2		3
Разом за змістовним модулем 3.	45	6		18		21
Тема 1. Будова осердя, серця, кровоносні судини серця.	2		2			4
Тема 2. Дуга аорти та її гілки. Кровопостачання органів грудної, порожнини.	2			2		4
Тема 3. Компоненти серцево-судинної системи ссавців.	2	2				3

Органи внутрішньої секреції, їх будова та розвиток.							
Тема 4. Кровообіг органів черевної і тазової порожнин.	2			2			4
Тема 5. Судини грудної кінцівки.	2			2			4
Тема 6. Будова лімфатичної системи.	2	2					
Тема 7. Судини тазової кінцівки.	2			2			4
Тема 8. Судини голови.	2			2			2
Тема 9. Венозна система. Лімфатична система, особливості будови, складові лімфатичної системи.	2			2			2
Разом за змістовним модулем 4.	45	4	2	12			27
Тема 1. Загальні принципи будови нервової системи.	2	2					3
Тема 2. Спинний мозок та його оболонки. Зовнішній рельєф головного мозку та його оболонки.	2		2				2
Тема 3. Великий мозок. Ромбоподібний мозок	2		2				2
Тема 4. Мозкові оболонки та їх перетворення в онто- та філогенезі. Периферичний відділ нервової системи та його поділ на соматичну і автономну частини.	2	2					3
Тема 5. Шийні, грудні нерви. Плечове нерве сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	2			2			4
Тема 6. Поперекове нерве сплетення. Крижове нерве сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	2			2			4
Тема 7. Загальна характеристика автономної нервової системи.	2	2					4
Тема 8. 12 пар черепно-мозкових нервів, ділянки їх галуження. Автономна нервова система.	2			2			4
Тема 9. Органи чуття як рецепторні апарати аналізаторів зовнішнього середовища	2	2					4

Тема 10. Аналізатори. Загальна характеристика.		2			2		4
Тема 11. Особливості будови птахів.		4	2		2		4
Разом за змістовим модулем5		60	8	4	10		36
Курсовий проект (робота) з _____ (якщо є в робочому навчальному плані)		-	-	-		-	
Усього годин		240	30	14	76		120

1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до дисципліни. Скелет як пасивна частина локомоторного апарату. Осьовий скелет. Загальні закономірності будови і розвитку осьового скелета, поділ його на відділи.	2
2	Загальна характеристика скелету кінцівок. Теорії походження кінцівок.	2
3	З'єднання кісток скелета, їх морфологічна і функціональна характеристика.	2
4	Вступ до розділу міологія. Соматичні і вісцеральні скелетні м'язи.	2
5	Загальна характеристика будови шкіри.	2
6	Вступ до розділу «Спланхнологія». Загальна характеристика систем органів, що вивчається в розділі. Характеристика травної трубки в світлі онто- та філогенезу	2
7	Органи дихання в світлі їх розвитку і функції	2
8	Органи сечовиділення у світлі філо- та онтогенезу.	2
9	Компоненти серцево-судинної системи ссавців. Органи внутрішньої секреції, їх будова та розвиток.	2
10	Будова лімфатичної системи.	2
11	Загальні принципи будови нервової системи.	2
12	Мозкові оболонки та їх перетворення в онто- та філогенезі. Периферичний відділ нервової системи та його поділ на соматичну і автономну частини.	2
13	Загальна характеристика автономної нервової системи.	2
14	Органи чуття як рецепторні апарати аналізаторів зовнішнього середовища	2
15	Особливості будови птахів.	2

2. Теми лабораторних (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Техніка безпеки на лабораторних заняттях в умовах кафедри анатомії. Анатомічні терміни. Будова хребця.	2
2	Будова грудного відділу хребта.	2
3	Будова поперекового, крижового та хвостового відділів скелета.	2
4	Будова скелета шії.	2
5	Будова потиличної та клиноподібної кісток черепа.	2

6	Вискова кістка свійських тварин. Лобова, тім'яна, міжтім'яна та решітчаста кістки.	2
7	Піднебінна, крилоподібна, нижньощелепна кістки, леміш та під'язиковий скелет. Різцева, вилична слізна, раковинні та верехньощелепна кістки.	2
8	Кістки поясу грудної і тазової кінцівок.	2
9	Кістки стилоподію грудної і тазової кінцівок.	2
10	Кістки зейгоподію і автоподію грудної кінцівки.	2
11	Кістки зейгоподію і автоподію тазової кінцівки.	
12	Характеристика з'єднань. З'єднання осьового скелета. З'єднання кісток грудної і тазової кінцівок.	2
13	М'язи поясу грудної кінцівки	2
14	Дорсальні м'язи хребта. Вентральні м'язи хребта.	2
15	М'язи грудної стінки (респіраторні).	
16	М'язи черевної стінки. Пахвинний канал. М'язи голови (жувальні та мімічні).	2
17	М'язи плечового, ліктьового суглобів.	2
18	М'язи зап'ясткового та суглобів пальців.	
19	М'язи кульшового і колінного суглобів.	2
20	М'язи заплеснового та суглобів пальців.	
21	Будова шкіри та залозисті її похідні.	2
22	Рогові похідні шкіри	2
23	Головна кишка свійських тварин. Стінки ротової порожнини та її залози. Органи власне ротової порожнини (губи рота, щоки, ясна, зуби, тверде і м'яке піднебіння, слинні залози).	
24	Головна кишка свійських тварин. Язик та під'язиковий простір. М'язи язика, під'язикового скелета та міжщелепного простору. Глотка свійських тварин.	2
25	Передня кишка свійських тварин.	2
26	Середня кишка свійських тварин. Печінка та підшлункова залоза.	2
27	Задня кишка свійських тварин.	2
28	Органи дихання свійських тварин. Носова порожнина та система приносних пазух. Будова гортані свійських тварин. Трахея, бронхи та легені свійських тварин.	2
29	Органи сечовиділення	2
30	Органи розмноження самців свійських тварин.	2
31	Органи розмноження самок свійських тварин.	2
32	Будова осердя, серця, кровоносні судини серця	1
33	Дуга аорти та її гілки. Кровообіг органів грудної порожнини.	2
34	Кровообіг органів черевної і тазової порожнин.	2
35	Судини грудної кінцівки.	2
36	Судини тазової кінцівки.	2
37	Судини голови.	2
38	Венозна система. Лімфатична система, особливості будови, складові лімфатичної системи.	2
39	Спинний мозок та його оболонки. Зовнішній рельєф головного мозку та його оболонки.	2
40	Великий мозок. Ромбоподібний мозок.	2
41	Шийні, грудні нерви. Плечове нерве сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	2

42	Поперекове нервові сплетення. Крижове нервові сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	2
43	12 пар черепно-мозкових нервів, ділянки їх галуження. Автономна нервова система.	2
44	Аналізатори. Загальна характеристика.	2
45	Особливості будови птахів.	2

5. Теми самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні поняття апарату руху, його поділ і функція.	2
2	Вивчення загальних закономірностей будови тіла тварин.	2
3	Будова кістки як органа. Типи кісток за формою.	2
4	Поняття про скелет і загальних закономірностях його будови.	2
5	Осьовий скелет. Його поділ на відділи.	2
6	Будова грудної клітки свійських тварин.	2
7	Загальна характеристика скелета голови. Його поділ на мозковий і лицевий відділ.	2
8	Онтогенез черепа.	2
9	Філогенез черепа.	2
10	Скелет кінцівок. Його поділ на ланки.	2
11	Пояс грудної і тазової кінцівок.	2
12	Загальні закономірності будови трубчастої кістки	2
13	Напрями і поверхні трубчастої кістки грудної і тазової кінцівок.	2
14	Копитова кістка однокопитних.	2
15	Безперервне з'єднання кісток. Синартнози.	2
16	Особливості каркової зв'язки свійських тварин	2
17	Особливості колінного суглобу собаки	2
18	Переривчасте з'єднання кісток. Діартроз. Характеристика суглобу.	2
19	Види руху у суглобі. Поділ суглобів за будовою і за характером руху.	2
20	З'єднання ребер.	2
21	Загальні закономірності будови скелетних м'язів.	2
22	Форма м'язів. Назви м'язів.	2
23	Допоміжні органи м'язів.	2
24	Динамічні і статодинамічні м'язи.	2
25	Загальні закономірності розміщенні м'язів на скелеті.	2
26	Фасції і підшкірні м'язи тулуба.	2
27	М'язи грудних стінок (респіратори). Їх поділ на інспіратори (вдихачі) та експіратори (видихачі).	2
28	Піхва прямого м'яза живота. Пахвинний канал.	2
29	Загальні закономірності розподілу м'язів на суглобах кінцівок. Групи м'язів.	1
30	М'язи, що діють на заплесновий суглоб. Їх поділ і характеристика.	2
32	Статика грудної кінцівки коня.	2
33	Статика тазової кінцівки коня.	2
34	Вентральні м'язи шиї.	1
35	Загальні закономірності розподілу м'язів на суглобах кінцівок.	2

36	Характеристика шкірного покриву і його функції. Похідні шкірного покриву.	2
37	Фасції тазової кінцівки	1
38	Залози шкіри. Їх характеристика за будовою і типом виділення секрету.	2
39	Розвиток скелетних м'язів в онтогенезі.	1
40	Розвиток скелетних м'язів у філогенезі.	1
41	Загальна характеристика шкірного покриву.	2
42	Пальцевий орган свійських тварин. Їх характеристика.	2
43	Нутрощі. Їх характеристика. Загальні закономірності будови внутрішніх органів.	2
44	Порожнини тіла тварини.	2
45	Будова стінки трубчастого органу. Адвентиція і серозна оболонка. Їх характеристика.	2
46	Травна трубка. Її поділ на головну, передню, середню і задню кишку.	2
47	Головна кишка свійських ссавців.	2
48	Передня кишка свійських ссавців.	2
49	Середня кишка свійських ссавців.	2
50	Задня кишка свійських ссавців. Будова ануса.	2
52	Характеристика органів дихання. Їх функція.	2
53	Характеристика провідних повітря шляхів.	2
54	Характеристика органів сечовиділення. Їх функція. Класифікація нирок.	2
55	Органи розмноження свійських тварин. Їх поділ на статеву систему самців і самок. Спільні ознаки будови статевої системи свійських ссавців.	2
56	Розвиток органів розмноження в онтогенезі.	2
57	Загальна характеристика серцево-судинної системи.	2
58	Велике і мале кола кровообігу дорослих тварин.	2
59	Особливості кровообігу плода.	2
60	Нерво-м'язова система серця. Фіброзний скелет серця. Його функція.	2
61	Особливості топографії серця різних видів тварин.	2
62	Особливості галуження грудної аорти.	2
63	Особливості двосонної артерії.	2
64	Особливості галуження черевної артерії.	2
65	Загальні закономірності будови лімфатичної системи.	2
66	Відділи центральної нервової системи. Поділ головного мозку свійських ссавців.	2
67	Загальні закономірності будови і галуження спинномозкового нерва. Його характеристика.	2
68	Центри симпатичної і парасимпатичної нервової системи.	2
69	Загальна характеристика аналізаторів. Характеристика рецепторів.	2
70	Особливості аналізаторів птахів.	2

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- опитування (усне, письмове, бесіди);
- демонстрування знань і вмінь на наочному матеріалі;
- тестування;

- задача колоквіумів

7. Методи навчання:

- словесний матеріал (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод демонстрації будови органів на наочному матеріалі);
- самостійна робота;
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Скелет. З'єднання кісток		
Практична робота 1	Техніка безпеки на лабораторних заняттях в умовах кафедри анатомії. Анатомічні терміни. Будова хребця.	7
Лабораторна робота 2.	Будова грудного відділу хребта.	7
Лабораторна робота 3	Будова поперекового, крижового та хвостового відділів скелета.	7
Лабораторна робота 4	Будова скелета ший.	7
Лабораторна робота 5	Будова потиличної та клиноподібної кісток черепа. Вискова кістка свійських тварин. Лобова, тім'яна, міжтім'яна та решітчаста кістки.	7
Лабораторна робота 6	Піднебінна, крилоподібна, нижньощелепна кістки, леміш та під'язиковий скелет. Різцева, вилична слізна, раковинні та верхньощелепна кістки.	7
Лабораторна робота 7	Кістки поясу грудної і тазової кінцівок. Кістки стилоподію грудної і тазової кінцівок.	7
Лабораторна робота 8	Кістки зейгоподію і автоподію грудної і тазової кінцівок.	7
Практична робота 9	Характеристика з'єднань. З'єднання осьового скелета.	7
Практична робота 10	З'єднання кісток грудної і тазової кінцівок.	7
Модульна контрольна робота 1		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2 Міологія		
Лабораторна робота 1	М'язи поясу грудної кінцівки. Дорсальні м'язи хребта. Вентральні м'язи хребта.	17
Лабораторна робота 2.	М'язи грудної стінки (респіраторні). М'язи черевної стінки. Пахвинний	18

	канал. М'язи голови (жувальні та м'імичні)	
Лабораторна робота 3	М'язи плечового, ліктвового, зап'ясткового та суглобів пальців	17
Лабораторна робота 4	М'язи тазової кінцівки	18
Модульна контрольна робота 2		30
Всього за модулем 2		100
Модуль 3. Спланхнологія		
Практична робота 1	Шкіра та її похідні.	7
Практична робота 2	Рогові похідні шкіри.	
Лабораторна робота 3	Головна кишка свійських тварин. Стінки ротової порожнини та її залози. Органи власне ротової порожнини (губи рота, щоки, ясна, зуби, тверде і м'яке піднебіння, слинні залози).	7
Лабораторна робота 4	Головна кишка свійських тварин. Язик та під'язиковий простір. М'язи язика, під'язикового скелета та міжщелепного простору. Глотка свійських тварин.	7
Лабораторна робота 5	Передня кишка свійських тварин. Стравохід, шлунок.	7
Лабораторна робота 6	Середня і задня кишка свійських тварин. Печінка та підшлункова залоза.	7
Лабораторна робота 7	Органи дихання свійських тварин. Носова порожнина та система приносових пазух. Будова гортані свійських тварин. Трахея, бронхи та легені свійських тварин.	7
Лабораторна робота 8	Органи сечовиділення	7
Лабораторна робота 9	Органи розмноження самців свійських тварин.	7
Лабораторна робота 10	Органи розмноження самок.	7
Модульна контрольна робота 3		30
Всього за модулем 3		100
Модуль 4. Ангіологія		
Практична робота 1	Будова осердя, серця, кровоносні судини серця	10
Лабораторна робота 2.	Дуга аорти та її гілки. Кровообіг органів грудної, порожнини.	10
Лабораторна робота 3	Кровообіг органів черевної і тазової порожнин.	10
Лабораторна робота 4	Судини грудної кінцівки.	10
Лабораторна робота 5	Судини тазової кінцівки.	10
Лабораторна робота 6	Судини голови.	10
Лабораторна робота 7	Венозна система. Лімфатична система, особливості будови,	10

	складові лімфатичної системи. Лімфатичні цистерни, протоки та судини. Будова лімфатичних вузлів свійських тварин. Особливості будови лімфатичних вузлів свиней.	
Модульна контрольна робота 4.		30
Всього за модулем 4		100
Модуль 5. Неврологія		
Практична робота 1	Спинний мозок та його оболонки. Зовнішній рельєф головного мозку та його оболонки.	9
Практична робота 2.	Великий мозок. Ромбоподібний мозок.	9
Лабораторна робота 3	Шийні, грудні нерви. Плечове нерве сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	9
Лабораторна робота 4	Поперекове нерве сплетення. Крижове нерве сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	8
Лабораторна робота 5	12 пар черепно-мозкових нервів, ділянки їх галуження.	8
Лабораторна робота 6	Автономна нервова система.	9
Лабораторна робота 7	Аналізатори. Загальна характеристика. Будова очного яблука свійських тварин. Захисні та допоміжні органи зору. Будова зовнішнього середнього та внутрішнього вуха.	9
Лабораторна робота 8	Особливості будови скелета птиці. Шкіра та її похідні у птахів. Будова пера. м'язів птахів. Розтин трупа птахів з демонстрацією органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.	9
Модульна контрольна робота 5.		30
Всього за модулем 5		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	
Курсовий проект/робота (за наявності)		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перекладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2930>)

- посилання на цифрові освітні ресурси;
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- студентів забезпечують натурними препаратами фондів кафедри.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Рудик С.К., Павловський Ю.О., Криштофорова Б.В. та ін. /За ред. Рудика С.К./ Анатомія свійських тварин. Київ: Аграрна освіта, 2001. 575 с.
2. Рудик С. К., Левчук В. С., Костюк В. В. /За ред. Рудика С.К./ Анатомія свійських тварин. К.: НАУ, 1999. Т.І. 229 с.
3. Гіммельрейх Г.А, Абелянц Г.С., Осінський П.О., Рудик С.К., Левчук В.С., Хомич В.Т. Анатомія свійських тварин. Практикум з препаруванням. // Київ, "Аграрна освіта". 2000.
4. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин Т.1.Остеологія., Київ, "Аграрна освіта". – 2000.
5. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин. Синдесмологія. Міологія., Вінниця: Нова книга. 2007. 76 с.

Допоміжна література

1. Гіммельрейх Г.А. Локомоторный аппарат домашних животных как целое в статике и динамике. // Київ. УСХА. 1980.
2. Гіммельрейх.Г. А. Границы и отделы глотки быка домашнего // Науч. труды УСХА. 1975. В. 156, Т.1, С. 95-102.

3. Гіммельрейх Г.А. Мышечный аппарат глотки быка домашнего. // Научн. труды УСХА. В. 91, Т. 1, С.104-116; В. 118. Т. 2. С. 115-124.
4. Рудик С. К. Подъязыковый аппарат парнокопытных // К. 1999. 59с.
5. Рудик С.К. Строение скелета подъязычного аппарата млекопитающих. // К., 1999. 55 с.
6. Гіммельрейх Г.А. Череп домашних млекопитающих и его развитие в отно- и филогенезе. // Киев, УСХА. 1982.
7. Хомич В.Т., Рудик С.К., Левчук В.С., та ін. Морфологія сільськогосподарських тварин // Київ. „Вища освіта”. 2003,

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
“_____” _____ 2026р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АНАТОМІЯ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН
(термін навчання 4 роки 10 місяців)**

Галузь знань: Н – сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність: Н6 – ветеринарна медицина

Освітньо-професійна програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники:

завідувач кафедри, доктор ветеринарних наук, професор Мельник Олег Петрович;

доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент Стегней Микола Михайлович;

Київ – 2026р.